

Uroš Zupan

Izbor pesmi

Psalm – Magnolije v aprilskem snegu

Pregrizniva okove ukletim besedam, oče, staliva
ledeno goro molka, ki je zrasla med nama,
pripravljen sem, izklopil sem telefon,
zaklenil sem vrata, nikogar več ni v mojem svetu.

Zdaj ti bo moj psalm pel o sanjah,
ti jih imenuješ sanje, o izvirih cvetenja,
o vodi, ki jo pijejo magnolije, ki se
odpirajo v aprilski sneg, o večerih,
ki so se ugnezdili v moji lobanji,
dolgi škrlatni oblaki preletavajo zemljo,
ti jih gledaš oče, tvoj pogled sega skozi,
medtem ko tvojo silhueto, stoječo na hišnem pragu,
objemajo hladne peruti noči.

Ne, njih ni mogoče razvrstiti po točkah,
jim natančno določiti mesta v urnikih bežečih dni.

Ne morem, oče, ne poskušam.
Jaz nimam namena porabiti neskončnih ur
v žrelih pisarn, med srebajočimi ustnicami,
cenenimi parfumi, po žganju smrdečo
fukotožnostjo poslovnih partnerjev.

Zame so verzi, divji dolgi verzi,
ki dirjajo kot konji v popotnikovem hrepenenju,

kot kristalna hladna voda, v katero se spuščam gol,
verzi, ki mi jih daruje zrak,
verzi, ki jih zabijam v papir za vekomaj.
Verzi merijo čas, oče, moj čas, naš čas,
edini so, ki postavljajo obcestne kamne našemu minevanju.

Zdaj ti bo moj psalm pel o svetu, v katerega
nikoli ne boš vstopil, o nebesih in peklu,
o ekstazah, ki me prevzemajo, in o Ikarovih padcih,
o magični zvezi, o božanski povezanosti, ki jo
začutijo jazzisti, ko jim instrumenti z nenavadno
lahkoto nagovarjajo sence in rišejo kalejdoskopske
podobe v neznano, dišečo noč, na prazne ulice,
kjer se opotekajo zadnji pijanci
in mačji smrčki kukajo iz smetnjakov.

Zdaj ti bo moj psalm pel o Kafki, o tem, kako
je napisal dolgo pismo svojemu očetu in ni
nikoli zbral dovolj poguma, da bi ga poslal.
Ne, ti nisi nikoli slišal za Kafko,
čeprav ste naročili Sto romanov,
čeprav si vsako soboto brisal prah s knjig.

Preveč nestabilen svet zate.
Preveč neulovljiv svet.

In moji prijatelji so mi govorili o
bolnih izkušnjah s svojimi očeti,
najraje bi ga pretepel – je rekel nekdo –
edina sreča, da je umrl, rak,
ciroza jeter, vsi smo si oddahnili,
vsi smo se bali priznati, da na skritih
krajih točimo solze.

In midva, oče,
midva se srečujeva leta, kot se srečujejo vlaki,
na točno določenih mestih, ob točno določenih urah,
jekleno hladni, s pokom hitrosti,
z živim tovorom v svoji notranjosti.
Trmasta sva, trmasta.

Zdaj je čas, oče, da zaslišiš moj psalm,
psalm, ki se prebija skozi kremplje teme,
ki zažiga listje na gozdnih poteh, ki
se kot ptica spušča na obronke gor, psalm, ki
ga šepetajo ribe in kamni, psalm, ki ga šepetata
dežni in sončni človek.

Na vojno se pripravljam, oče, na vojno,
in ti veš, da grem,
bolj se bojiš kot jaz,
ja, treba bo porušiti utrjene gradove navad,
naj jih obraste bršljan, naj v njih mirno spi princesa.

Treba si bo polomiti nohte in nagubati kožo
in mnogo žrtev bo, mnogo nepremičnih ur,
neslišno dihajočih med štirimi stenami,
na mostovih, ki vodijo prek metafor večnosti,
ko bo edina hrana sanjski prah
in edino zavetišče prozorno telo izmišljene ljubezni
in ne bo več darovanih srebrnikov
in ne bom se počutil kot Juda Iškarjot,
ki so ga podkupili, da bi izdal tistega,
ki ga najbolj ljubi,
in mogoče bom zmagovalec, mogoče poraženec,
a vedno se bom spomnil nate,
ko bom videl gladko obritega uslužbenca,
ki ni poskusil ničesar nenavadnega,
ki ni prekršil nobenega pravila, ki preklinja,
ker ne najde parkirnega prostora,
ki je svoji ženi pisal dolgočasna ljubezenska pisma,
in tudi ti se boš spomnil name,
če boš nekje sam pil pivo in se bo vse
okrog tebe drobilo v prah in si boš prvič
v življenju rekel, naj gre vse k vragu,
naj vse počaka,
in boš imel prvič v življenju občutek,
da obstaja še nekaj drugega, nekaj nenavadnega,
neki krajec lune nad nami in neki svetli trenutki,
ki se nam odpirajo, kot tiste magnolije
v mojih sanjah, magnolije, ki se odpirajo v aprilski sneg.

(1990)

Molitev

V votlini, v votlini
so se od sape rosile stene.
A ni bila tvoja sapa,
nisi dihal ti,
nebo je dihalo zate
in reke in morje in zvezde
so dihali zate.

Zunaj so veje rojevale cvetje,
veter je umirjal morje pod
nebom Palestine
in naše nezaupanje se je
razraščalo kot cvetje,
naša želja otipati rano
s posušenimi očmi
se je razraščala kot cvetje.

Voda ti je tekla v sanje.
V vodo si bil potopljen,
ko si drugič dobil ime.
Si sanjal, si vedel,
da boš sanjal?
V zrak boš potopljen,
ko boš tretjič dobil ime.

Oče je spustil oblake.
Oče je napolnil ure
s čakanjem.
Vsi smo čakali. Tudi ti.
Vsi, narejeni z besedo,
smo čakali.

Voda te je izločila.
Voda kot zrak.
V bel oblak si se oblekel.
Ljudje so verjeli temu jutru,
verjeli so,
ko ti je jagnje zaspalo v srcu.

Odšel si. Mi smo ostali.
V nebo in brezno gledamo,
kako se izgublja sled tvoje žrtve.
Nebu in breznu prisluškujemo,
kjer se s strašnimi poki
lomi svetloba.

(1993)

Otok

Ves dan traja bitka med nebom in obzorjem.

Vonji evkaliptusa, žajblja, rožmarina,
so neme priče, barve zračne geometrije,
ki se začinja tam,
kjer se voda prvič pobliže
spozna s svojo smrtjo.

Ko se spusti noč,
nasprotnika omagata
in vsa tišina med drevesi
ostane sezidana samo še iz morja.

(1998)

Vrt, Bach

Tu ni smrti. Vse oblike se le pretakajo druga v drugo. Vse plava in lebdi. Ko zaprem oči, vidim makadam, ki leti v nebo. Akacije se razdajajo s svojimi sencami, razsipajo belilo vonja. Češnje jim odgovarjajo z druge strani vrta, z zunanjega roba dneva. Njihova govorica bo kmalu postala rdeča. Pročelja sivorjavih hiš z gorečimi okni kot mnogoustni velikani jedo popoldansko sonce. Rumeni bagerji so obglodali hrib. Majhen sem. Božam majhno mucu, nižjo od majske trave. Slišim glasove ljudi, ki vstopajo in izstopajo iz hiše za mano. Ko gredo noter, jih ližeta tema in hlad, ko se vrnejo nazaj ven, se nanje usuje sončni prah. Španski bezeg ločuje naš vrt od ceste, ločuje naš vrt od sveta. Samo razdrobljeni glasovi in razrezane sence prihajajo v njegovo notranjost. Vsi me kličejo po imenu in polagajo roke na mojo glavo. Ne poznam še besed – Jeza, Strah, Sovraštvo, Bolečina, Odhod. Ne poznam prostorov za njihovim zvokom. Ničesar ne poznam, le ta vrt, neskončen lučaj oči, ki merijo svet. Če se uležem na hrbet, vidim oblake. Če previdno diham, se oblaki spreminjajo. Zdaj so: letalo, pasja glava, konj, ovca, dlani prinašalke snega. Zdaj plujemo skupaj. Sedem morij in devet gričev je do prve reke in zadnje doline. Nikoli konec vrta. Nikoli konec sveta. V sobi vseh ur, na križišču vseh dni gori večna luč ali pa ena sama sveča. Vseeno je. Na notranji meji zlata se obračajo strani prihodnosti. Ker sem majhen, jih ne znam brati. Ker sem majhen, se mirno plazim pod veko Časa. Vrata v luč so na stežaj odprta, tapecirana in mehka. Nikogar ne udarijo, nikogar ne zavrnejo. Ležim in gledam in neslišno diham. Vrt se bo vsak hip spremenil v oblak. Tako lahko najdlje traja v arhivu neba.

(1999–2002)

Počasna plovba

Nocojšnja noč je mirno morje
in postelja splav, ki nas drži
na gladini. Ko dihamo, se nehote
dotikamo in urimo v počasnem

štetju na prste. Ko se v spanju
tiščimo skupaj, si nehote brišemo
meje med našimi toplimi kožami
in sanjami, ki bi nas rade ločile

in raztrosile po času. En otrok
se obrača med nama. Drug otrok
plava in lebdi v tvojem trebuhu.
Tišina je v vsakem od nas

enakomerno razporejena in postelja
ujeta v brezvetrju. Midva sva
njeni živi stranici, varovalni
ograji v svetlobi in v temi.

(2007)

Večerni vlak

V zraku pisk večernega vlaka.
Poletje se drobi na drobna ogledala.
Počasno, zeleno reko raznaša veter.
Železniški pragovi so zasneženi s prahom.
Med drevjem natrgani snopi sonca.
V smeri pogleda: kanjon. Za hrbtom: Trbovlje.

V sanjskih ponovitvah zapuščam Trbovlje,
na vedno istem rdečem, poljskem vlaku.
Zagrinjam si zavese, ker mi sije sonce.
Za vrati stranišč mirujejo ogledala.
Njihove robove prekriva zlati prah.
Skozi ozke špranje ga prinaša veter.

Moje misli meša izmišljen veter.
Miroval je, ko sem bil v Trbovljah,
a od ceste se je vseeno dvignil poletni prah.
Glas napovedovalca je najavil prihod vlaka.
V čakalnici so ženske zaman iskale ogledala.
Zvok nad tiri je bil podoben jeziku sonca.

Zavijamo, izginja in temni sonce,
ne doseže ga več šibki veter,
čeprav je vztrajen, ko raste s površine ogledal.
Nemogoče je iz življenja izriniti Trbovlje,
naj jih še tako zapuščam v starodavnem vlaku,
očiščenem, a pokritem z bakrenim prahom.

Pred očmi mi plešejo iglice prahu.
Vidne so, ker se je vrnilo sonce
in je smer spremenil drdrajoči vlak.
Pri tem ga ni oviral veter,
ne ustnice, ki venomer ponavljajo: Trbovlje,
kot bi se oglašale iz žepnih ogledal.

Ko enkrat odideš, se spraznijo ogledala.
Namesto tebe se vanja gleda prah.

Prah v tvojem kovčku postanejo Trbovlje.
Še vedno se jih dotika pozno sonce
in drevesa nad njimi spreha večerni veter,
ki ga je že pozabil večerni vlak.

Vlak nima voznega reda. V njem so tisoči ogledal.
Veter piha skozi in preganja prah.
Polnočno sonce sije na Trbovlje.

(2009)